

แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียน
สาขาอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21

นางสาวกนกวรรณ รุกขชาติ

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974 - 332 - 227 - 2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**TRENDS OF LOCAL CURRICULUM DEVELOPMENT IN VOCATIONAL
NON-FORMAL EDUCATION FROM POPULAR WISDOM
IN THE TWENTY FIRST CENTURY**

MISS KANOKWAN RUGKHACHAT

**สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Non-Formal Education

Department of Non-Formal Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974 - 332 -- 227 - 2

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียน
สายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21

โดย

นางสาวกนกวรรณ รุกขชาติ

ภาควิชา

การศึกษานอกโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ อุ่นตา นพคุณ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดร.ปาน กิมปี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรกุล เจริญธรรม)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ศาสตราจารย์ อุ่นตา นพคุณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.ปาน กิมปี)

.....กรรมการ

(ดร.ชลทิศย์ เข็มคำอังก์)

.....กรรมการ

(ดร.วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล)

กนกวรรณ รุกขชาติ : แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 (TRENDS OF LOCAL CURRICULUM DEVELOPMENT IN VOCATIONAL NON - FORMAL EDUCATION FROM POPULAR WISDOM IN THE TWENTY FIRST CENTURY) อ.ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ อุ่นตานพคุณ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ดร.ปาน กิมปี. 152 หน้า. ISBN 974 - 332 - 227 - 2.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 ใน 4 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมาย ด้านเนื้อหา และประสบการณ์ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และที่เป็นนักวิชาการ พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์ ทางด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่พัฒนาโดยการถามผู้เชี่ยวชาญ 3 รอบ ข้อมูลที่ได้ วิเคราะห์หาค่ามัชฌิมฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ หลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการต่อชีวิตและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และจะเป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล เนื้อหาความรู้ จะเป็น เนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ลักษณะการเรียน การสอนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำด้านวิธีคิด วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินจากการปฏิบัติได้จริง หลังจากเรียนรู้ไปแล้วสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาควิชา การศึกษานอกโรงเรียน
สาขาวิชา การศึกษาเอกชน ระดับโรงเรียน
ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4083652027 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEY WORD: TRENDS / LOCAL CURRICULUM / POPULAR WISDOM / TWENTY FIRST CENTURY

KANOKWAN RUGKHACHAT : TRENDS OF LOCAL CURRICULUM DEVELOPMENT IN VOCATION AL NON-FORMAL EDUCATION FROM POPULAR WISDOM IN THE TWENTY FIRST CENTURY. THESIS ADVISOR : PROF. OONTA NOPAKUN AND

THESIS CO-ADVISOR : PAN KIMPEE, Ph.D. 152 pp. ISBN 974 - 332 - 227 - 2.

The purposes of this research was to study the trends of local curriculum development in vocational non - formal education from popular wisdom in the twenty first century in terms of four aspects; curriculum purposes; contents and experiences; learning activities; measurement and evaluation. This study is a future research using the delphi technique. The sample was 20 experts from three groups; experts who are folk wisdom; experts who are educators with knowledge concerning popular wisdom; and experts in curriculum development. The research instrument used in this study was a questionnaire, used and developed three time to gather information. Data were analyzed by using median and interquartile range.

The results of the research are summarized as follows; the purposes of the local curriculum in vocational non - formal education from popular wisdom in the twenty first century will be to foster the learners skill in managing their lives and local resources; be much more aware of Thai local wisdom values which are related to their lives, society, nature and environment. It will be a curriculum that the people in the society will be able to, participate more in the determination of the curriculum purposes stage, up untill the evaluation stage. The curriculum contents will be more related to the learner'ways of life and to their society. Teaching and learning styles will be activities, so that the learners can be able to learn and practice in real situation.

Teachers' role will be mentors about the local wisdom. In learning activities, authentic materisl will be used. Measurement and evaluation will be from real practices and learning so that it will be used in their every day lives.

ภาควิชา.....การศึกษานอกโรงเรียน.....

สาขาวิชา.....การศึกษานอกระบบโรงเรียน.....

ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิติศ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*Oonta Nopakun*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....*Pan Kimpee*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ อุ๋นดา นพคุณ และ ดร.ปาน กิมปี ที่กรุณาดูแลเอาใจใส่ให้ข้อคิดเห็นและ คำแนะนำต่างๆ ด้วยความรักและความเมตตาของผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียนที่ได้ ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ และให้ความเมตตาเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความกรุณาในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่กรุณาให้ทุนอุดหนุน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสถาบันที่เป็น แหล่งให้ความรู้และประสบการณ์อันมีค่ายิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลอันเป็น ประโยชน์ยังต้องงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความร่วมมือและความมีน้ำใจของผู้เชี่ยวชาญ ทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณ คุณปิยวัชร สุทธิวนิช และ อาจารย์ศรณี โชเผือก ที่ได้คำแนะนำ ถึงแหล่งข้อมูล และให้เอกสารที่มีคุณค่าต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่ ๆ ที่สนับสนุนเรื่องการศึกษา และ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

กนกวรรณ รุกขชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	7
1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น	7
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
2 วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียน.....	11
2.2 วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ	11
2.3 หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ	12
2.4 หลักสูตรการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ	12
2.5 ลักษณะการจัดการศึกษาวิชาชีพพระยะถิ่น.....	14
2.6 ความหมายของหลักสูตร	15
2.7 ความสำคัญของหลักสูตร	16
2.8 องค์ประกอบของหลักสูตร.....	17
2.9 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	21
2.10 กระบวนการหรือขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	22
2.11 ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน...	23
2.12 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2	
2.13 ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้าน	28
2.14 การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน	31
2.15 ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้าน	32
2.16 แนวคิดในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการศึกษา.....	33
2.17 เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย	35
2.18 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
2.19 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	49
3	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
3.1 การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ	51
3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
3.5 เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญ	60
4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	85
5.1 สรุปผลการวิจัย	85
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	92
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	106
รายการอ้างอิง.....	108
ภาคผนวก	115
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย	116
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย.....	118
ภาคผนวก ค หนังสือของความร่วมมือในการวิจัย	122
ภาคผนวก ง เครื่องมือในการวิจัยแต่ละรอบ.....	125
ประวัติผู้วิจัย	152

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงการลดลงของความคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ	39
2	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสาขาอาชีพ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	62
3	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ ด้านความมุ่งหวังของหลักสูตรในการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน.....	66
4	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ ด้านเนื้อหาและประสบการณ์ของหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอก โรงเรียนสาขาอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน	69
5	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน.....	73
6	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ ด้านบทบาทของผู้สอนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน.....	77
7	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ ด้านสื่อการเรียนการสอน	79
8	คำมัธยฐาน ค่าฐานนิยม ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มนำ ด้านการวัดและประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียน สาขาอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	81